

Відгук

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора

Марченко Олесі Володимирівни

на дисертацію Палкіна Андрія Юрійовича «Адміністративно-правовий механізм публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

1. **Актуальність теми дисертації.** Актуальність теми дисертаційного дослідження «Адміністративно-правовий механізм публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства» зумовлена сучасними трансформаційними процесами в економічній, правовій та управлінській системах України, що особливо загострилися в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення держави. Інститут банкрутства набуває не лише приватно-правового, а й виразного публічно-правового значення, оскільки безпосередньо впливає на стабільність національної економіки, рівень зайнятості населення, наповнення бюджетів та інвестиційну привабливість держави.

У цих умовах особливої ваги набуває ефективність публічного управління у сфері неплатоспроможності, яке має забезпечувати баланс між інтересами боржників, кредиторів і держави, запобігати зловживанням, мінімізувати корупційні ризики та гарантувати дотримання принципів верховенства права й правової визначеності. Водночас чинна система адміністративно-правового регулювання процедур банкрутства характеризується фрагментарністю, складністю інституційної структури та недостатньою узгодженістю повноважень суб'єктів публічної адміністрації, що негативно позначається на результативності відповідних процедур.

Додаткову актуальність темі надає реформування законодавства у сфері банкрутства, зокрема запровадження Кодексу України з процедур

2
банкрутства, яке потребує глибокого доктринального осмислення з позицій адміністративного права. Незважаючи на наявність значної кількості досліджень у галузі господарського та процесуального права, адміністративно-правовий вимір публічного управління у сфері банкрутства залишається недостатньо систематизованим і концептуально опрацьованим.

У зв'язку з цим обрана здобувачем тема є своєчасною, науково обґрунтованою та соціально значущою, оскільки спрямована на формування цілісного бачення адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства та визначення напрямів підвищення його ефективності в умовах сучасних викликів розвитку української держави.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Вивчення тексту дисертації свідчить про науково обґрунтований системний підхід автора до проблеми: аргументовано сформульована актуальність теми, досить чітко визначені об'єкт, предмет, мета та задачі дослідження, комплексно підібраний необхідний для виконання цих завдань методологічний інструментарій. Робота складається зі вступу, двох структурно-логічно пов'язаних між собою розділів, висновків, списку використаних джерел (194 найменування), додатків (серед яких є і розроблений авторський проект Закону України «Про забезпечення ефективності адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства»). Її матеріал поданий у логічній послідовності, що сприяло розкриттю дисертантом взаємопов'язаних між собою теоретичних і практичних аспектів досліджуваної проблеми.

Високий рівень наукової обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження, що у концентрованому вигляді відображений у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечено належним методологічним та теоретичним підґрунтям вихідних концептів роботи. Автором коректно застосовано комплекс взаємодоповнювальних наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням

дослідження; використано сучасні напрацювання юридичної науки, значний масив національних і зарубіжних джерел, а також здійснено апробацію ключових ідей та положень дисертації. Вдалий добір методологічного інструментарію, проведений аналіз і синтез наукової літератури, чинних нормативно-правових актів та узагальнення отриманої інформації з метою дослідження змісту й структури адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедур банкрутства, зокрема в умовах реформування законодавства та необхідності післявоєнного відновлення економіки, дали змогу успішно розв'язати поставлені наукові завдання.

Достовірність і наукова новизна сформульованих у дисертації положень, висновків і рекомендацій підтверджуються їх апробацією у фахових публікаціях, обговоренням на наукових конференціях та інших науково-комунікаційних заходах. Переконалівість отриманих результатів визначається не лише їх теоретичною значущістю як системи нових знань, що сприяють усуненню окремих прогалин у адміністративному праві та процесі щодо правової природи й функціонування механізмів публічного управління в сфері неплатоспроможності, але й практичною затребуваністю для удосконалення чинного законодавства та практики його застосування у процедурах банкрутства. Проведене дослідження є результатом самостійних напрацювань здобувача та відображає послідовну спробу визначити дієві напрями підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення реалізації процедур банкрутства, у тому числі через посилення інституційних гарантій, прозорості та належного контролю діяльності суб'єктів відповідних процедур.

Наукова новизна дослідження полягає передусім у постановці та актуалізації питання про необхідність комплексного осмислення адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства. На підставі системного аналізу наукових і нормативних джерел автором окреслено ключові проблеми нормативної визначеності, інституційної узгодженості та практичного функціонування такого механізму, а

також сформульовано обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання і підвищення результативності його застосування в сучасних соціально-економічних умовах.

Висвітлені автором пропозиції можуть бути застосовані: – науково-дослідній діяльності – *науково-дослідній діяльності* – для подальшого розроблення теоретичних і прикладних проблем адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства; – *правотворчій та правозастосовній діяльності* – результати дослідження містять низку пропозицій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства, викладені рекомендації можуть бути використані для підвищення ефективності адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства; – *навчальному процесі* – у викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративне судочинство», «Господарське право України».

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає в установленні змісту адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства й обґрунтуванні напрямів забезпечення його ефективності.

Автором встановлено, що вихідною моделлю правового механізму регулювання у сфері неплатоспроможності була особиста відповідальність боржника, характерна для давніх цивілізацій та римського права, яка із розвитком товарно-грошових відносин та інститутів приватного права трансформувалась із особистих санкцій на майнові, що реалізовувалось в межах формування конкурсного процесу, появи професійних осіб для управління майном боржника (підрозділ 1.1)

Андрієм Юрійовичем охарактеризовано становлення законодавство України у сфері банкрутства часів незалежності, де виокремлено такі етапи: 1) 1991-1999 рр. , коли було ухвалено Закон України від 14 травня 1992 р. «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його

банкрутом (про банкрутство)», що переважно був орієнтований на ліквідацію неплатоспроможних боржників, тобто розглядав банкрутство переважно як механізм припинення діяльності суб'єкта господарювання та задоволення вимог кредиторів через реалізацію його майна, то концепція, закладена в Законі про банкрутство, прийнятому у 1999 році, зазнала принципових змін; 2) 1999-2018, коли було ухвалено нову редакцію Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (про банкрутство)», що відобразив перехід до так званого «проборжникового» режиму, за якого пріоритетним завданням стало збереження економічно активного підприємства, його реорганізація, до відновлення платоспроможності та можливість подальшої участі в економічному обігу, що відповідало світовим тенденціям у сфері банкрутства, де здійснення процедур стало інструментом не лише фінансової санації, а й економічного оздоровлення; 2018 р. – 2022 р. - прийняття Кодексу України з процедур банкрутства (КУзПБ) у 2018 році, який кодифікував банкрутне законодавство, запровадив єдиний підхід до процедур неплатоспроможності юридичних і фізичних осіб та остаточно сформував професійний статус арбітражного керуючого як ключової фігури у системі банкрутства; 2022 р. – по теперішній час, що характеризується запровадженням автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність» та подальшими процесами цифровізації відповідних процедур (підрозділ 1.2).

У роботі розглянуто співвідношення понять «неспроможність», «неплатоспроможність» та «банкрутство», кожне з яких має відмінне змістове наповнення і використовується у певному контексті правового регулювання відносин, пов'язаних із борговими зобов'язаннями. Визначено, що ці поняття співвідносяться як фактичний стан (неспроможність), юридичний критерій (неплатоспроможність) і офіційна процедура (банкрутство), що відображає поетапний перехід від проблемної фінансової ситуації до її формалізованого вирішення в межах правового процесу.

У роботі у підрозділі 2.2 використано комплексний підхід до аналізу адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері банкрутства, який поєднує функціональну та процедурну компоненти. Встановлено, що ефективність цього механізму зумовлюється узгодженою взаємодією органів публічної влади, господарських судів, арбітражних керуючих, кредиторів і контролюючих інституцій, а також належною цифровою інфраструктурою, що забезпечує прозорість та відтворюваність дій. Описано, що правові новації 2023 року спрямовано на усунення колізій КУзПБ, уніфікацію практики та прискорення процедур за рахунок спрощеного позовного провадження, чіткішого розмежування підсудності, розширення касаційної оскаржуваності та впровадження автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність». Доведено, що у воєнних умовах тимчасові корективи (дистанційність зібрань, пролонгація строків, звільнення від дисциплінарної відповідальності за об'єктивної неможливості виконання обов'язків, зупинення відсотків за реструктуризованими зобов'язаннями) підтримують безперервність процедур і мінімізують системні ризики.

Функціональний вимір механізму дисертантом визначено через чотири базові функції. По-перше, функція прогнозування: використано інструменти сценарного аналізу боргового навантаження, платіжної дисципліни та «точок напруження», що забезпечує раннє виявлення загроз неплатоспроможності та формує доказову основу для управлінських рішень уряду і профільних відомств. По-друге, функція планування: встановлено, що план санації – до та в межах провадження – матеріалізує прогнозні висновки у вигляді узгоджених із кредиторами заходів відновлення платоспроможності, графіків погашення та індикаторів ефективності. По-третє, функція координації: описано механізми узгодження дій судів, арбітражних керуючих, податкових і виконавчих органів, Фонду держмайна, правоохоронних інституцій і комітетів кредиторів для запобігання конфлікту юрисдикцій, дублюванню повноважень і інформаційним «вузьким місцям». По-четверте, функція

організації: визначено роль реєстрів, електронних кабінетів, стандартизованого документообігу, дисциплінарних процедур та публічних оголошень щодо перебігу справ і реалізації активів як каркасу процедурної дисципліни та прозорості.

Процедурний вимір механізму А.Ю. Палкіним розкрито як послідовність адміністративно-процесуальних дій, що гарантують системність провадження. Встановлено, що на етапі ініціювання ключовими є подання заяви, перевірка підстав неплатоспроможності, реєстраційні та публікаційні дії, які забезпечують відкритість інформації. На стадії розгляду справи використано регламентовані процедури визнання і реєстрації вимог кредиторів, фінансового аналізу боржника, визначення доцільності санації або ліквідації, а також процесуального контролю суду за діями арбітражного керуючого. Визначено, що у сфері санації центральним документом є план, затверджений судом, із чіткими строками та допустимими інструментами реструктуризації (реструктуризація активів і зобов'язань, перепрофілювання, продаж непрофільних активів, конверсія боргу тощо). Доведено, що невиконання плану зумовлює трансформацію процедури у ліквідаційну, а своєчасний звіт керуючого санацією – запорука процесуальної керованості та контролю кредиторів.

Здобувачем розроблено й інші наукові положення, які є новими для теорії адміністративного права, а також варто підтримати розроблені здобувачем пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до чинного законодавства у цій сфері.

Дисертація носить завершений характер, мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

4. Загальна оцінка дисертаційної роботи та повнота викладу одержаних результатів в опублікованих працях. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційному дослідженні, викладено у 3 наукових статтях, що визнані як фахові з юридичних дисциплін, і 3 тезах доповідей на наукових конференціях.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота А.Ю. Палкіним написана на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність. Автором сформульовані положення, що мають важливе значення для встановлення напрямів забезпечення функціонування юридичної служби органів місцевого самоврядування.

5. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію А.Ю. Палкіна водночас вважаємо за необхідне звернути увагу на питання, які могли би, на нашу думку, слугувати предметом додаткових пояснень з боку дисертанта або ж дискусії при захисті дисертаційної роботи:

1) автор визначає Мін'юст України як «центр інституційної спроможності», проте з цього формулювання не цілком зрозуміло: де проходить межа між технічною адміністрацією реєстрів та форм звітності та нормативним регулюванням, що фактично може впливати на права учасників провадження; які саме гарантії мають убезпечувати від надмірної дискреції (процедурні стандарти перевірок, критерії дисциплінарного реагування, прозорість методик, доступність адміністративного/судового оскарження). Було б доречно більш чітко показати механізми «процедурної легітимації» таких управлінських дій;

2) теза про те, що автоматизація відбору керуючих, електронний документообіг і відкриті реєстри підсилюють прозорість, загалом слушна. Водночас у роботі майже не розкрито: ризики технічних збоїв і відповідальність за них; критерії аудиту алгоритмів та систем (прозорість, недискримінаційність, можливість перевірки результату); гарантії захисту персональних даних і комерційної таємниці; процесуальні механізми виправлення помилок системи. Без аналізу цих аспектів цифровізація адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства подається як універсальна відповідь, хоча в адміністративно-правовій площині вона потребує чітких гарантій прав;

3) у роботі слушно наголошено на значенні професіоналізації та етичних стандартів арбітражних керуючих, у дослідженні недостатньо конкретизовано механізми трансформації цих стандартів у юридично обов'язкові правила поведінки в українських умовах. Залишається відкритим питання, які саме інституційні гарантії мають забезпечувати їх реальну імперативність, а не декларативність;

4) автор правильно зазначає коло проблем, пов'язаних із процесуальною незалежністю арбітражного керуючого, однак у роботі не розкрито, які саме нормативні бар'єри є першопричинами (наприклад, механізми відсторонення, джерела винагороди, доступ до реєстрів, вплив комітету кредиторів), і які зміни мають пріоритетність для їх усунення.

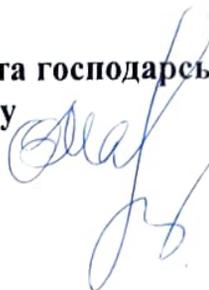
Наведені спірні положення і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні автором вдалося досягти його мети.

Усе викладене дає підставу для висновку про те, що дисертація **Палкіна Андрія Юрійовича «Адміністративно-правовий механізм публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства»** є завершеною науковою працею. Враховуючи досягнення автором мети та задач дослідження, в яких отримані нові науково обґрунтовані результати, впровадження яких сприятиме забезпеченню ефективності функціонування адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства, і є наявними всі підстави відмітити, що дисертація А.Ю. Палкіна відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – **Андрій Юрійович**

Палкін – заслуговує на присудження йому за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара**

О.В. Марченко

*Директор
з наукової роботи*

О.В. Марченко